

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Oto Kubeše a soudkyň Mgr. Kateřiny Boudníkové a JUDr. Radky Zahradníkové, Ph.D. ve věci

žalobkyně: **PROFI CREDIT Czech, a.s.**, IČO 61860069
sídlem Klimentská 1216/46, 110 00 Praha 1
zastoupená advokátkou JUDr. Kateřinou Perthenovou
sídlem Velké nám. 135/19, 500 03 Hradec Králové

proti
žalované: J. Č., narozená dne
bytem

o zaplacení 40 630,94 Kč s příslušenstvím

o odvolání žalobkyně proti rozsudku Okresního soudu v Berouně ze dne 23. 10. 2020, č. j. 107 C 17/2019 - 81

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně ve výroku III. **se mění** tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení; ve výroku II. pro částku 4 398 Kč s úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně z částky 4 398 Kč od 29. 10. 2019 do zaplacení, částku 6 066,94 Kč a úrok ve výši 20 % ročně z částky 30 000 Kč od 1. 5. 2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok dosáhne částky 75 168 Kč, **se potvrzuje**.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Odůvodnění:

1. Rozsudkem uvedeným v záhlaví soud prvního stupně ve výroku I. uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 27 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně od 29. 10. 2019 do zaplacení, do tří dnů od právní moci rozsudku, ve výroku II. zamítl žalobu v části, jíž se žalobkyně

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

po žalované domáhala zaplacení částky 7 564 Kč s úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně od 29. 10. 2019 do zaplacení, částky 6 066,94 Kč, úroku ve výši 83,71 % ročně z částky 30 000 Kč od 1. 5. 2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok dosáhne částky 75 168 Kč a ve výroku III. rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni náhradu nákladů řízení ve výši 3 001 Kč k rukám zástupkyně žalobkyně, do tří dnů od právní moci rozsudku.

2. Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně včasné odvolání, a to do výroku III. a zamítavého výroku II. v části úroku ve výši 20 % ročně z částky 30 000 Kč od 1. 5. 2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy celkový úrok dosáhne částky 75 168 Kč, v části rozdílu mezi požadovanou původní dlužnou jistinou vyčíslenou ke dni zesplatnění ve výši 30 000 Kč a přiznanou částkou 27 000 Kč, tj. částky 3 000 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně od 29. 10. 2019 do zaplacení, a v části smluvní pokuty dle bodu 6. 1. smlouvy ve výši 998 Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně od 29. 10. 2019 do zaplacení, v části nákladů vzniklých v souvislosti s prodlením žalované dle bodu 6. 2. smlouvy ve výši 400 Kč s úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně od 29. 10. 2019 do zaplacení a v části týkající se smluvní pokuty dle bodu 6. 5. smlouvy ve výši 6 066,94 Kč. Dle jejího názoru soud prvního stupně na základě provedených důkazů dospěl k nesprávným skutkovým zjištěním a rozhodnutí ve věci založil na nesprávném právním posouzení, když dospěl k závěru, že žalobkyně má vůči žalované nárok pouze na úhradu zůstatku jistiny z důvodu absolutní neplatnosti smlouvy o úvěru. Žalobkyně má za to, že si svoji povinnost řádně prověřit úvěruschopnost žalované splnila, když zkoumala jak její příjmy, tak výdaje. Příjmy byly zkoumány z výpisů z účtů a potvrzení zaměstnavatele o výši příjmů. Při zkoumání výdajů žalobkyně vycházela z výdajů na bydlení, které uvedla žalovaná (1 000 Kč), k nim připočetla rezervu 1 000 Kč a zákonné životní minimum 3 410 Kč a zohlednila další výdaje ve výši 100 Kč. Dále žalobkyně prověřila registry dlužníků a insolvenční rejstřík. Na základě těchto údajů byl proveden interní scoring. Pokud žalovaná zatají výdaje, nebo je uvede v nižší výši, nemůže takové jednání požívat právní ochrany s odkazem na § 6 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“), když žalobkyně není schopna nepoctivost žalované odhalit. V tomto směru odkázala na rozhodnutí Nejvyššího soudu (dále též „NS“) sp. zn. 4 Tdo 238/2019, v němž soud uzavřel, že na úvěrových společnostech nelze požadovat stoprocentní míru obezřetnosti, nýbrž pouze míru přiměřenou. Základ pro zkoumání úvěruschopnosti tak vytváří žalovaná jako žadatel o úvěr tím, že uvede v žádosti pravdivé údaje. Oproti prediktabilním výdajům na živobytí, výdaje na bydlení nelze stanovit fixní částkou, proto je třeba vycházet z údajů uvedených žalovanou. Žalobkyně nemá možnost tyto údaje ověřit. Pokud ohledně nákladů na živobytí, kam se nezapočítávají splátky úvěrů či náklady na bydlení, žalobkyně vycházela z částky životního minima, když žalovaná neuvedla částku vyšší, pak nepochybila, neboť jde o částku, která je zákonem stanovená jako minimální částka postačující k obživě. Žalobkyně tak má za to, že ve smyslu nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 4129/18 přesvědčivě zkoumala, zda žalovaná, jakožto budoucí dlužník, nebude mít zjevný problém svůj úvěr splatit. Navíc důsledkem nesplnění povinnosti ze strany žalobkyně není neplatnost absolutní, ale relativní a žalovaná žádnou námitku v řízení nevznesla. Soud prvního stupně odkazuje na směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102 EHS (dále též jen „směrnice“). Tato směrnice však není přímo aplikovatelná. Výklad soudu prvního stupně jde za hranici české právní úpravy, která sama je přísnější, než požaduje směrnice. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (SDEU) ze dne 5. 3. 2020, OPR – Finance proti GK, C - 679/18 sám uvádí, že povinnost konformního výkladu nemůže být základem pro výklad vnitrostátního práva contra legem a pokud by byl přesto takový výklad připuštěn, měl by být dodržen postup dle článku 8 a 23 směrnice a nikoli podle zákona č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 257/2016 Sb.“). V souladu se směrnicí tedy byla posouzena úvěruschopnost na základě informací od spotřebitele a i když dle těchto informací to nebylo nezbytné, byla provedena lustrace i v databázích. Smyslem zkoumání úvěruschopnosti je nejen ochrana dlužníka, ale i ochrana věřitele, proto nemůže být rozhodnuto o nedostatečném zkoumání úvěruschopnosti a tedy neplatnosti úvěrové smlouvy. Dále žalobkyně poukázala na ustanovení §

3002 o. z., podle kterého, i pokud by bylo nahlíženo na vztah mezi účastníky jako na bezdůvodné obohacení, měla by žalobkyně nárok na obvyklý úrok, jakožto náhradu za užívání finančních prostředků. Bezdůvodné obohacení bylo navíc vypočteno nesprávně, když podle názoru vyjádřeného v rozsudku Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 8. 7. 2020, č. j. 75 Co 71/2020 – 84, nelze ve smyslu ustanovení § 2993 věty druhé o. z. provádět celkové vypořádání neplatné smlouvy, tedy včetně plnění poskytnutých žalovanou, oproti předchozí právní úpravě, která při vrácení vzájemných plnění aktivitu žalované nevyžadovala. Žalobkyni proto měla být přiznána částka 30 000 Kč s příslušenstvím. Navrhla, aby odvolací soud v napadené části výroku II. rozsudek soudu prvního stupně změnil v souladu s odvolacím návrhem.

3. Krajský soud v Praze jako soud odvolací přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, v intencích ustanovení § 212 věty první o. s. ř. v odvoláním napadené části výroku II. a závislého výroku III. podle ustanovení § 212a odst. 1, 5 a 6 o. s. ř. a dospěl k závěru, že odvolání žalobkyně není důvodné.
4. Rozsudek soudu prvního stupně nabyl právní moci ve výroku I. a ve výroku II. v části týkající se zůstatku jistiny ke dni zesplatnění úvěru ve výši 3 166 Kč včetně úroku z prodlení z této částky od 29. 10. 2019 do zaplacení a úroku ve výši 63,71 % ročně z částky 30 000 Kč od 1. 5. 2019 do zaplacení (§ 206 odst. 2 o. s. ř.).
5. Z obsahu spisu odvolací soud zjistil, že dne 30. 10. 2019 žalobkyně podala proti žalované žalobu na zaplacení částky 34 564 Kč (složené z jistiny 30 000 Kč, z úroku přirostlého k jistině ke dni zesplatnění úvěru ve výši 3 166 Kč, ze smluvní pokuty za prodlení s platbou dvou splátek ve výši 998 Kč a z náhrady nákladů vzniklých v souvislosti s prodlením dvou splátek ve výši 400 Kč) s úrokem z prodlení ve výši 9,75 % ročně z částky 34 564 Kč od 29. 10. 2019 do zaplacení, dále na zaplacení částky 6 066,94 Kč představující smluvní pokutu za prodlení s platbou nové jistiny po zesplatnění úvěru (0,1 % denně z nové jistiny úvěru) a smluvního úroku ve výši 83,71 % ročně z částky 30 000 Kč od 1. 5. 2019 do zaplacení, maximálně však do doby, kdy úrok dosáhne částky 75 168 Kč.
6. Soud prvního stupně na základě provedených listinných důkazů učinil následující skutková zjištění. Dle výpisu ze seznamu regulovaných a registrovaných subjektů finančního trhu má žalobkyně povolení ČNB poskytovat spotřebitelské úvěry. Z návrhu na uzavření smlouvy, a to z části B) bod 1 vyplynulo, že žalobkyně byla oprávněna požadovat po žalované doklady a informace nezbytné pro posouzení její úvěruschopnosti. Žalobkyně byla oprávněna provést ověření informací a dokladů poskytnutých žalovanou a další zjištění, které bude považovat ze nezbytné k posouzení úvěruschopnosti žalované, a žalovaná jí k tomu podpisem výslovně zmocnila. Z výpisu z registru SOLUS a z ověření v registru NRKI vyplynulo, že žalobkyně provedla šetření v těchto databázích. Dle registru NRKI byla žalovaná hodnocena jako osoba se skóre 446 spadající do kategorie III. (vyšší body, menší riziko, lepší segment klientů). Z listiny „hodnocení klienta“ ze dne 15. 1. 2019 bylo zjištěno, že žalobkyně počítala s pravidelným čistým měsíčním příjmem žalované ze zaměstnání 14 000 Kč, jejími měsíčními výdaji 4 510 Kč (3410 Kč životní minimum, 1 000 Kč státní/obecní bydlení, 100 Kč ostatní výdaje) a rezervou 1 000 Kč, volné zdroje tak měly činit 8 490 Kč měsíčně. Dále žalobkyně zaznamenala do této listiny údaje o osobních poměrech, a to že žalovaná má střední vzdělání s maturitou, je rozvedená, v domácnosti nežije s partnerem. Bylo poznamenáno, že inkaso nebylo doloženo. Dle potvrzení zaměstnavatele ze dne 28. 12. 2018 žalobkyně pracovala u [REDAKCE] od 10. 9. 2018 jako [REDAKCE], pracovní poměr byl sjednán na dobu určitou do 31. 10. 2019; čistý příjem žalované za září 2018 činil 11 620 Kč, za říjen 2018 15 737 Kč a za listopad 2018 16 383 Kč, tj. v průměru 14 580 Kč. Z výpisu z účtu žalované za listopad 2018 plyne, že počáteční zůstatek na účtu činil – 100,40 Kč a konečný zůstatek činil 1 032 Kč.
7. Z návrhu na uzavření smlouvy č. [REDAKCE] ze dne 15. 1. 2019, z oznámení o schválení úvěru ze dne 23. 1. 2019 včetně dodejky, splátkového kalendáře ke smlouvě, předmluvního formuláře ze

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

dne 15. 1. 2019 a dokladů o vyplacení úvěru zjistil, že mezi účastníky byla uzavřena smlouva o úvěru. Žalovaná prostřednictvím formuláře žalobkyně podepsala dne 15. 1. 2019 návrh na uzavření smlouvy, který byl žalobkyní akceptován dne 22. 1. 2019. Na základě smlouvy žalobkyně poskytla žalované úvěr ve výši 30 000 Kč a žalovaná se zavázala poskytnutý úvěr včetně úrokového navýšení 124,6 % ročně, splácet v 24 splátkách po 2 610 Kč počínaje měsícem následujícím po vyplacení úvěru, vše dle splátkového kalendáře, který tvořil přílohu oznámení žalobkyně o schválení úvěru, které bylo dle dodejky žalované doručeno. Celková částka, kterou měla žalovaná zaplatit, činila 62 640 Kč. Žalovaná úvěr čerpala dne 22. 1. 2019, dle karty klienta žalovaná na dluh nic neuhradila. Do prodlení o více než 65 dnů se žalovaná dostala s úhradou hned první splátky splatné dne 23. 2. 2019 a podle článku 6. 3. smlouvy došlo k automatickému zesplatnění k 20. 2. 2020. Po zesplatnění žalovaná uhradila dne 10. 5. 2019 částku 3 000 Kč. V článku 6. 1. smlouvy bylo ujednáno, že žalobkyni vznikne nárok na smluvní pokutu za prodlení se splátkou delší než 30 dnů ve výši 499 Kč, v článku 6. 2. smlouvy bylo ujednáno, že žalobkyni vznikne nárok na zaplacení náhrady nákladů spojených s prodlením s úhradou splátky delší než 15 dnů ve výši 200 Kč. V článku 6. 4. smlouvy byla sjednána povinnost žalované uhradit dosud nezaplacenou jistinu a veškeré nezaplacené úroky přirostlé ke dni zesplatnění s tím, že tyto se stávají součástí nové jistiny úvěru. V případě prodlení s úhradou nové jistiny byl v článku 6. 5. smlouvy sjednán nárok na zaplacení smluvní pokuty ve výši 0,1 % z dlužné nové jistiny za každý den prodlení s její úhradou. Žalovaná byla vyzvána k úhradě dlužných splátek a upozorněna na možnost zesplatnění úvěru dopisem žalobkyně ze dne 26. 3. 2019 a 23. 4. 2019. Oznámením ze dne 29. 4. 2019 byla žalovaná upozorněna na zesplatnění úvěru. Dle podacího archu byl dne 10. 10. 2019 žalované odeslán dopis žalobkyně ze dne 9. 10. 2019 s výzvou k úhradě dluhu před podáním žaloby.

8. Uvedený skutkový stav soud prvního stupně posoudil podle ustanovení § 2395, § 588, § 2991 odst. 1 a § 1968 věta první o. z. a podle ustanovení § 86 odst. 1, § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. Vzhledem k tomu, že sjednaná smlouva měla spotřebitelský charakter, soud prvního stupně se nejprve zabýval otázkou, zda před uzavřením této smlouvy žalobkyně splnila svou povinnost a dostatečně a odborným způsobem zkoumala úvěruschopnost žalované jakožto spotřebitele a poté, co vyhodnotil důkazy předložené ke splnění zákonem stanovené povinnosti posoudit úvěruschopnost žalované, dospěl k závěru, že tuto povinnost žalobkyně nesplnila, jinak řečeno, způsob, jakým žalobkyně posuzovala úvěruschopnost žalované, vyhodnotil jako nedostatečný. Měl za to, že řádně byly zkoumány příjmové poměry žalované, když její příjmy byly doloženy výpisem z účtu i potvrzením od zaměstnavatele, řádně si však neověřila výdajovou stránku rozpočtu žalované, ohledně níž se spokojila pouze s jednostranným prohlášením žalované o velmi nízkém (prakticky neuvěřitelném) nákladu na bydlení bez doložení inkasa, ačkoliv podle návrhu na uzavření smlouvy byla oprávněna provést ověření informací a vyžádat si od žalované příslušné doklady. Podle ustanovení § 86 odst. 2 zákona č. 257/2016 Sb. tak nedošlo k řádnému porovnání příjmů a výdajů žalované, a proto uzavřenou smlouvu vyhodnotil podle ustanovení § 588 o. z. jako absolutně neplatnou a podle pravidel o bezdůvodném obohacení (§ 2991 o. z.) uložil žalované povinnost vrátit plnění poskytnuté podle neplatné smlouvy po odečtení částky, která byla ze strany žalované uhrazena, tj. 27 000 Kč (30 000 Kč – 3 000 Kč). Ve vztahu k tomuto nároku pak žalobkyni přiznal ještě v souladu s ustanovením § 1968 o. z. ve spojení s § 1970 o. z. nárok na úrok z prodlení ve výši dle nařízení vlády č. 351/2013 Sb., když počátek prodlení soud prvního stupně posoudil podle odeslané předžalobní výzvy ze dne 9. 10. 2019, když domněnka doručení ve smyslu ustanovení § 573 o. z. nastala 15. 10. 2019 a k prodlení došlo po uplynutí lhůty k plnění. Vzhledem k neplatnosti smlouvy, soud prvního stupně zamítl žalobu jako nedůvodnou v těch nárocích, které měly základ právě v předmětné neplatné smlouvě.
9. Odvolací soud při přezkumu napadeného rozsudku vycházel ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn soudem prvního stupně, který k němu dospěl na základě správně provedeného dokazování.

10. Podle ustanovení § 2395 o. z. smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.
11. Podle ustanovení § 75 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. poskytovatel a zprostředkovatel je povinen provozovat svou činnost s odbornou péčí.
12. Podle ustanovení § 86 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací, získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet.
13. Podle ustanovení § 86 odst. 2 věta první zákona č. 257/2016 Sb. poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů.
14. Zakotvení tohoto ustanovení do právního řádu si vyžádala směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102 EHS, podle níž musí věřitel před uzavřením smlouvy posoudit schopnost spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr (článek 8).
15. Podle ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. poskytne-li poskytovatel spotřebiteli spotřebitelský úvěr v rozporu s § 86 odst. 1 větou druhou, je smlouva neplatná. Spotřebitel může uplatnit námitku neplatnosti v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne uzavření smlouvy. Spotřebitel je povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru v době přiměřené jeho možnostem.
16. Povinnost věřitele zkoumat schopnost dlužníka splácet sjednaný úvěr je v zákoně stanovena nikoliv pouze na ochranu zadávajícího se spotřebitele, ale současně též na ochranu dotčeného věřitele (v jehož prospěch je, aby spotřebitel, jenž se vůči němu úvěrově zavazuje, byl skutečně schopen svým závazkům dostát), tak i na ochranu všech dalších (i potenciálních) věřitelů dotčeného spotřebitele, u nichž by řádné splácení jejich pohledávek daným spotřebitelem v případě jeho předlužení (další závazky), které na sebe bere, mohlo být ohroženo.
17. Schopnost spotřebitele splácet sjednávaný úvěr je třeba chápat jako situaci, kdy v závislosti na frekvenci splácení zbyde spotřebiteli v jeho osobním (domácím) rozpočtu dostatek finančních prostředků na to, aby mohl za normálního běhu věcí bez problémů a omezení splácet splátku úvěru v předpokládané výši. Proto musí věřitel mimo jiné analyzovat spotřebitelův rozpočet, a to jak ohledně jeho příjmů, tak ohledně jeho výdajů, a to vždy ve vztahu ke konkrétnímu žadateli o úvěr a informacím o jeho konkrétních příjmech ze zaměstnání či jiné činnosti, nákladech na bydlení, dopravu, domácnost nebo nezaopatřené děti, jakož i o dalších pravidelných výdajích spotřebitele, včetně splátek jiných úvěrů. Analýza pouze některé ze stran rozpočtu sama o sobě k posouzení úvěruschopnosti nepostačuje.
18. Při získávání relevantních informací za účelem posouzení úvěruschopnosti spotřebitele má věřitel vycházet jak z informací dodaných spotřebitelem, tak z informací, které získá z jiných dostupných zdrojů (informace z databází shromažďujících informace o bankovních i nebankovních úvěrových vztazích) při respektování spotřebitelových práv na ochranu jeho osobních údajů tak, aby věřitel byl schopen získat objektivní obraz o finanční situaci spotřebitele. K tomuto závěru dospěla i soudní praxe v rozsudku Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 30/2015 (použitelná i za účinnosti zákona č. 257/2016 Sb.), podle kterého je součástí odborné péče poskytovatele úvěru při plnění shora uvedené povinnosti i taková obezřetnost, která jej vede k nespolehání se jen na údaje

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

tvrzené žadatelem o úvěr, ale i k prověření (požadavku na doložení) těchto tvrzení. Tomu odpovídají i obecné pokyny Evropského orgánu pro bankovníctví (EBA) k posouzení úvěruschopnosti, podle kterých je základem pro posouzení úvěruschopnosti spotřebitele zejména spolehlivé zjištění příjmů spotřebitele (a jejich historie) a na straně druhé zjištění a zohlednění jeho výdajů, včetně jeho životních nákladů, a stav jeho závazků, včetně dosavadního způsobu jejich plnění.

19. Z uvedeného tedy plyne, že pouhé doplnění čísel do formuláře, bez ověřování příjmové a výdajové stránky rozpočtu spotřebitele, k řádnému posouzení jeho úvěruschopnosti nebude postačovat. Obezřetnost bude namísto zejména při posuzování výdajové stránky, kdy jsou často uváděny a posuzovány nereálné údaje. Ve vztahu k výdajům proto nelze vycházet ze zákonem stanoveného životního minima a z nedoložených tvrzení spotřebitele k relevantním výdajům. V tomto směru by měl věřitel ověřit alespoň ty základní a nezbytné podstatné výdaje, které pravidelně každému spotřebiteli vznikají, zejména náklady na bydlení a služby s ním související (v případě vlastního bydlení informativním výpisem z katastru nemovitostí, nájemné či inkaso potvrzením třetí osoby, výpisem z účtu, nájemní smlouvou apod.). Zvýšená pozornost by měla být věnována zjišťování stavu závazků, které bude spotřebitel povinen plnit v průběhu trvání daného úvěrového vztahu. Odvolací soud si je vědom toho, že ustanovení o povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele je normou s relativně neurčitou hypotézou, že zákon nestanoví žádný konkrétní postup, který by měl být ze strany věřitele dodržován a že by tedy výklad ustanovení neměl vést k nereálným požadavkům kladeným jak na poskytovatele úvěru, tak na žadatele o úvěr. Pokud však má být smysl a účel daného ustanovení zachován, pak splnění dané povinnosti není možné bez reálného zjištění nejen příjmů a dosavadního dluhového zatížení spotřebitele, ale také základních pravidelných a nezbytných výdajů, které lze u každého spotřebitele rozumně očekávat. Žalované ze zákona plyne povinnost v žádosti o úvěr uvádět pravdivé a nezkreslené údaje pod hrozbou trestněprávní sankce, to však žalobkyni nevyvazuje z její povinnosti postupovat shora nastíněným způsobem.
20. S ohledem na žalobkyni poskytnuté doklady k ověření úvěruschopnosti žalované se odvolací soud ztotožňuje s hodnocením soudu prvního stupně, že žalobkyně své zákonné povinnosti posoudit úvěruschopnost žalované náležitým způsobem nedostála. Žalobkyně zjistila a měla dostatečně doloženou aktuální příjmovou stránku rozpočtu žalované. O odborné péči však nelze hovořit v souvislosti s hodnocením výdajové stránky rozpočtu žalované. Co se týče základních a nezbytných životních nákladů žalované (zejména v souvislosti s bydlením), vycházela žalobkyně výlučně z informací poskytnutých žalovanou, aniž by si je přiměřeným způsobem ověřila (doložení inkasa), když celkové výdaje na bydlení v obecním bytě ve výši 1 000 Kč měsíčně se jeví s ohledem na běžné náklady bydlení naprosto nerealisticky. V důsledku toho, že si alespoň základním způsobem neověřila nezbytné životní výdaje žalované, nemohla žalobkyně před uzavřením smlouvy získat objektivní obraz o finanční situaci a zdrojích žalované pro splácení závazku, a proto její postup nebylo možné hodnotit jako postup splňující kritéria odborné péče.
21. Následkem nikoliv řádného posouzení úvěruschopnosti spotřebitele ze strany poskytovatele úvěru je absolutní neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru. Odvolací soud při svém právním hodnocení věci vycházel z rozsudku Soudního dvoru EU ze dne 5. března 2020 ve věci C – 679/18 OPR - Finance, jenž se jednoznačně vyslovil k otázce povinnosti soudu zkoumat ex offio (i bez návrhu spotřebitele), zda došlo k porušení předsmělní povinnosti věřitele stanovené v článku 8 směrnice, tj. povinnosti posoudit úvěruschopnost spotřebitele, a to s tím, že současně je vnitrostátní soud povinen vyvodit z případného porušení této povinnosti důsledky, které z porušení této povinnosti vyplývají ve vnitrostátním právu, za podmínky, že sankce splňují požadavky článku 23 uvedené směrnice, tj. musí být účinné, přiměřené a odrazující. Takovouto účinnou, přiměřenou a odrazující sankcí může být pouze neplatnost absolutní, a nikoliv pouhá neplatnost relativní, která by ve svém důsledku vedla k relativizaci ochrany spotřebitele jako takové i celé s tím související právní úpravy. Tento náhled, odmítající relativní neplatnost jakožto nedostatečný nástroj ochrany spotřebitele, je dlouhodobě sdílen i judikaturou Ústavního soudu,

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

který v usnesení svého pléna ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10 zdůraznil, že koncepci relativní neplatnosti spotřebitelských smluv chápe jako nesouladnou i s českým ústavním pořádkem, konkrétně s principy rovnosti, přiměřenosti a právní jistoty, která je neslučitelná s podstatou a účelem takové právní úpravy, jež má být projevem zásady ochrany fakticky slabší smluvní strany (spotřebitele), v soukromém právu korigující uplatnění zásady autonomie vůle (bod 41. citovaného rozhodnutí). Tehdy byla řešena rovněž otázka relativní neplatnosti spotřebitelské smlouvy zakotvená v ustanovení § 55 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb. ve znění účinném do 31. 7. 2010. Směrnice nemají tzv. přímý horizontální účinek a textu směrnice se proto nelze ve vztahu mezi jednotlivci přímo dovolávat (viz např. rozhodnutí Soudního dvora EU, dříve ESD, ve věci C-91/92, Faccini Dori, srov. též stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. Cpjn 200/2011, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 79/2013), když postulát o ochraně spotřebitele obsažený v dotčených směrniciích směřuje především k zákonodárci (aby správně provedl transpozici směrnice do národního práva), nicméně v rámci tzv. nepřímého účinku směrnic směřuje i k národním soudům, které mají povinnost volit v rámci národního práva ex offio eurokonformní výklad tak, aby uvedeného účelu bylo dosaženo (viz např. rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci C-106/89, Marleasing SA, ve vztahu k úvěrům pak ve věci C-377/14, Radlinger, nebo C-76/10, Pohotovost). Odvolací soud proto sankci neplatnosti zakotvenou v ustanovení § 87 odst. 1 zákona č. 257/2016 Sb. vyložil v souladu se smyslem a účelem daného ustanovení (nikoli pouze za použití gramatického výkladu) jako neplatnost absolutní podle ustanovení § 588 o. z. (viz soudní praxe Krajského soudu v Praze sp. zn. 27 Co 143/2019, 27 Co 23/2020, 28 Co 31/2020, 22 Co 107/2020, 30 Co 62/2020 aj.).

22. Za stavu, kdy mezi účastníky nebyl sjednán platný závazek, se při vypořádání vztahu mezi nimi na místo obecných ustanovení o bezdůvodném obohacení uplatní speciální ustanovení § 87 odst. 1 věty poslední zákona č. 257/2016 Sb., podle kterého vzniká žalobkyni vůči žalované pouze nárok na vrácení poskytnuté jistiny a na nic jiného. Uvedený způsob vypořádání neplatného závazku pak dle odvolacího soudu neumožňuje jiný postup, než že se vůči této jistině musí započítat částky, které žalovaná žalobkyni na neplatný závazek již zaplatila. Soud prvního stupně proto správně uložil žalované povinnost vrátit žalobkyni částku 27 000 Kč, a to včetně úroku z prodlení, když počátek prodlení byl správně stanoven podle ustanovení § 1958 odst. 2 o. z. v návaznosti na předžalobní výzvu a výše úroku z prodlení odpovídala nařízení vlády č. 351/2013 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Ve zbývajícím rozsahu byla žaloba správně zamítnuta, neboť byly požadovány nároky, které neměly oporu v platném právním titulu.
23. Ze všech shora uvedených důvodů odvolací soud podle ustanovení § 219 o. s. ř. rozsudek soudu prvního stupně v části výroku II. o zamítnutí žaloby pro peněžitá plnění tak, jak byla specifikována v odvolacím návrhu, potvrdil.
24. Odvolací soud přistoupil ke změně nákladového výroku III. Při rozhodování o nákladech řízení ovládané zásadou úspěchu ve věci (§ 142 o. s. ř.) je nezbytné v řízení, jehož předmětem je vedle pohledávky též její příslušenství (např. úroky, úroky z prodlení), při rozhodování o náhradě nákladů řízení dle míry úspěchu ve věci zohlednit míru úspěchu v celém sporu, tj. nejen ohledně pohledávky, ale též stran jejího příslušenství (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 8. 2010, sp. zn. I. ÚS 2717/08). Postup soudu prvního stupně, který při poměrování úspěchu a neúspěchu ve věci vzal v úvahu jen pohledávku jistiny, ale nikoliv její příslušenství, není správný. Odvolací soud proto provedl přepočty příslušenství ke dni rozhodování soudu prvního stupně a zjistil, že žalovaná byla ve věci procesně úspěšnější. Jelikož jí však žádné náklady této fáze řízení nevznikly, rozhodl odvolací soud podle ustanovení § 142 odst. 2 na konci věty o. s. ř. o náhradě nákladů řízení mezi účastníky tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. V tomto smyslu pak podle ustanovení § 220 odst. 1 o. s. ř. změnil nákladový výrok III.
25. O náhradě nákladů odvolacího řízení bylo rozhodnuto za použití ustanovení § 224 odst. 1 o. s. ř. v souladu s ustanovením § 151 odst. 1 věty před středníkem o. s. ř. podle ustanovení § 142 odst. 1

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová

o. s. ř., když žalobkyně v odvolacím řízení úspěšná nebyla a žalované náklady této fáze řízení nevznikly.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat dovolání do dvou měsíců ode dne jeho doručení k Nejvyššímu soudu České republiky v Brně prostřednictvím Okresního soudu v Berouně, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Praha 18. května 2021

JUDr. Oto Kubeš v. r.
předseda senátu

Shodu s prvopisem potvrzuje Lucie Brejchová